

**Minnesanteckningar från
informatörskonferensen på Stockholms
universitet den 17–18 maj 2006**

Innehållsförteckning, onsdag 17 maj

Vad händer inom högskolesektorn?	7
Sigbrit Franke, universitetskansler, Högskoleverket	7
Gamla och nya folksåger	9
Bengt af Klintberg, folklivsforskare, författare och filosofie hedersdoktor vid Stockholms universitet	9
Why Branding?	10
Håkan Preiholt, universitetslektor, Stockholms universitet	10
Stämmer utbildningsutbudet med arbetsmarknaden?	11
Jean-Pierre Zune, utredare, Högskoleverket	11
Vilka utbildningar ger störst möjlighet till arbete?	12
Stig Forneng, utredare, Högskoleverket	12
Vad gör ungdomar på nätet och varför?	13
Anna Lindqvist, adjunkt i pedagogik, Södertörns högskola och Max Bergander, Thorildsplans gymnasium	13
Vad händer i mötet mellan journalister och forskare?	14
Cissi Askwall, kommunikationschef, Vetenskap & Allmänhet, Helen Garrison, project manager, British Council och Maria Fant, kommunikatör, Naturhistoriska riksmuseet	14
Att lära sig skriva i IT-samhället	15
Sylvana Sofkova Hashemi, fil. dr i allmän språkvetenskap med inriktning mot språkteknologi, Göteborgs universitet	15
Nyord – ett nytt ord	16
Birgitta Lindgren, projektledare nyordsarbete, Svenska språknämnden	16
Hur man gör svår vetenskap lätt?	17
Anders Bárány, vice museichef på Nobelmuséet, professor i fysik och tidigare sekreterare i Nobelkommittén för fysik	17

Vad händer inom högskolesektorn?

SIGBRIT FRANKE, UNIVERSITETSKANSLER, HÖGSKOLEVERKET

Sigbrit Franke uppmanade konferensdeltagarna att studera Årsrapporten för universitet & högskolor 2005 eftersom den innehåller mycket nyttigt. Nyckeltalen i slutet av rapporten kan till exempel användas för att jämföra det egna lärosätet med andra och för att jämföra årets siffror med tidigare år.

Svensk högre utbildning håller hög kvalitet. Det framgår av rapporten Hur har det gått? Åtta procent av examensrätterna ifrågasattes. De vanligaste orsakerna till detta är för små utbildningsmiljöer och för få disputerade lärare som inte ges tid till egen forskning.

Högskoleverket planerar nu för hur kvalitetsgranskningarna ska gå till under nästa sexårsperiod från år 2007. Mer tyngd kommer att läggas på lärosätenas eget kvalitetsarbete. Ämnesexperterna kommer att kallas från fler länder än, som nu, från Sverige och de övriga nordiska länderna. Särskilt framstående forskningsmiljöer ska utses.

Sigbrit presenterade sju viktiga framtidsfrågor utan inbördes prioritet:

Säkra och utveckla kvaliteten (se ovan)

Hög ambitionsnivån för att nå internationell toppklass

Andelen disputerade lärare bör stiga från nuvarande 54 till 70–75 procent inom den närmaste tioårsperioden. Fler kvinnliga professorer. Det är dubbelt så stor chans för en manlig doktor som för en kvinnlig att bli professor.

Mer profilering, samverkan och koncentration

Ett nytt resurstilldelningssystem behöver utformas. Det är för lite med målsättningen att en procent av BNP går till forskning.

Anpassa verksamheten till internationella utmaningar

Arbetet med att anpassa svensk högre utbildning till Bologna pågår. Ett enormt arbete som inte fått några extra resurser vilket är fel, enligt Sigbrit Franke. Anpassningen får inte innebära att man snubblar in på det utbildningsteknologiska planet. Högskoleverket följer utvecklingen.

Tydliggör gränserna mellan utbildningsanordnare

Högre utbildning ska vila på vetenskaplig grund – nybörjarutbildning i språk, baskurser, stödkurser, etc. hör inte hemma i högskolan. Det behöver redas ut vad som är, och vad som ska vara, högskolans kärnuppgifter.

Bättre relation mellan utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov

Dimensioneringsfrågan kopplas dels till om utbudet är anpassat till arbetsmarknadens behov, dels till frågan om nationell samordning.

Värna om bildning och akademisk frihet

God forskning och utbildning ska inte bara ge jobb utan också bildning.

Gamla och nya folksägner

BENGT AF KLINTBERG, FOLKLIVSFORSKARE, FÖRFATTARE OCH FILOSOFIE
HEDERSDOKTOR VID STOCKHOLMS UNIVERSITET

Klintbergare är en benämning på moderna folksägner som av många uppfattas som sanna. De här sägnerna har en sådan kraft att det inte går att styra dem, säger Bengt af Klintberg. De talar till läsarnas känslor och inte till förståndet.

Det finns nu ett femtiotal forskare över hela världen som sysslar med de här historierna. De har symposier och kongresser och till och med en egen tidning.

Vandringssägner handlar ofta om det som är främmande för oss. Människorna utgår från sin egen kultur som det normala, och konstruerar en värld. Därför befolkar vi naturen med ett slags avbilder av oss själva. Förr fanns de i den mörka och okända skogen – det var tomtar och troll och vättar och älvor och skogsrån. I dag är det den utforskade rymden som gäller.

Vandringssägner har funnits i flera tusen år och är spridda över hela världen. Dagens vandringssägner om aids har till exempel mycket gemensamt med de gamla sägnerna om digerdöden.

Exempel på vandringssägner som är vanligt florerande, och alltså inte sanna:

- Det finns kräkmedel i systemspriten. Annars skulle folk dricka ihjäl sig och dö av akut alkoholförgiftning.
- En kvinna låter sin hund vakta hennes bebis. Båbisen skriker till och in kommer hunden, alldeles blodig runt munnen. Kvinnan slår ihjäl hunden med stekpannan. Hon hittar sedan båbisen levande, vid sidan av barnet ligger en råtta som hunden bitit ihjäl.
- En försvunnen turist hittas svårt medtagen på en parkbänk. Han har ett operationsärr i sidan. Det visar sig att han drogats och fått en njure borttagen.
- I filmer klipper man in ordet eller en bild på Coca cola, så att de bara visades i mycket korta glimtar, men ändå motiverade människor att köpa Coca cola.

... och slutligen

- Råttkött på pizzan – inte alls sant, alltså! ;-)

Why Branding?

HÅKAN PREIHOLT, UNIVERSITETSLEKTOR, STOCKHOLMS UNIVERSITET

- Brand kan till exempel vara en produkt, en person, en symbol eller en organisation.
- Om vi inte gör någonting åt vår image gör någon annan det, genom rykten till exempel. Image skapas genom brand, därför är det viktigt att bygga upp sitt varumärke.
- Hur lyckas man? Vi inleder med att fråga vilka vi är, hur vår egen bild av oss ser ut. Identitet är den vi är, profil är den vi vill vara, image är den andra uppfattar oss som. Dessa tre måste samspela på ett bra sätt.

Stämmer utbildningsutbudet med arbetsmarknaden?

JEAN-PIERRE ZUNE, UTREDARE, HÖGSKOLEVERKET

Antalet högutbildade har ökat snabbare än jobben för högutbildade. På 90-talet var antalet "överutbildade" 10 procent; nu är det 30 procent. Med en högskoleutbildning har man alltid bättre chanser att få jobb än om man bara har gymnasie- eller grundskoleutbildning.

Följande myter stämmer inte: om man läser naturvetenskap eller teknik så får man jobb och att det finns en brist på gymnasielärare. SCB och Skolverket gör lärarstatistik på olika sätt – det är därför man kommer till olika resultat.

Överskott: Journalister, personer med konstnärliga utbildningar, naturvetare, ekonomer, gymnasielärare och lärare på grundskolans senare år.

Bristområden: Läkare, tandläkare, högskoleingenjörer, förskollärare, fritidspedagoger och yrkeslärare.

Samspelet näringsliv och universitet/högskolor måste bli bättre. Man måste skaffa sig bättre kunskap om varandras verkligheter.

Det är viktigt med saklig information för olika grupper om chanserna på arbetsmarknaden. Det är OK om studenterna väljer efter intresse men de måste få saklig konsumentupplysning. Genom att följa upp studenterna får man information om utbildningens relevans i arbetslivet.

Det behövs regionala prognoser, framför allt för lärare.

Vilka utbildningar ger störst möjlighet till arbete?

STIG FORNENG, UTREDARE, HÖGSKOLEVERKET

Högskoleverket har i uppdrag att ta fram underlag för planering av högskoleutbildningarnas dimensionering i förhållande till arbetsmarknadens behov. Det är viktigt att man inte utgår från dagens arbetsmarknad. Istället måste man tänka på att de som påbörjar en utbildning inte examineras förrän om fyra, fem år.

Cirka en fjärdedel av dagens utbildningar förväntades ha god balans mellan arbetsmarknaden och antalet examinerade studenter. För övriga utbildningar finns en risk att det blir över- eller underskott på examinerade. Det utbildas för många lärare (grundskolan och gymnasiet), journalister och konstnärer. Däremot förväntas det bli brist på läkare, högskoleingenjörer, tandläkare, yrkeslärare och fritidspedagoger.

Det är viktigt att ge studenterna relevant information så att de vet vad de har att förvänta sig. I alla grupper är dock inte detta ett problem. De som väljer konstnärliga utbildningar vet oftast att de kommer att ha problem på arbetsmarkanden.

Vad gör ungdomar på nätet och varför?

ANNA LINDQVIST, ADJUNKT I PEDAGOGIK, SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA
OCH MAX BERGANDER, THORILDSPLANS GYMNASIUM

Viljan att kommunicera följer de faser en individs socialiseringsprocess går igenom. Det lilla barnet har en mycket tydlig kommunikation med kroppsspråk och ljud. Barnet vill kommunicera med dem som står allra närmast. Ju äldre man blir desto mer vidgar man sin sfär där man kommunicerar. Kompisarna blir till slut viktigare än föräldrarna.

Vad gör barn och ungdomar på nätet?

Vanligast:

1. Realtidskommunikation (chat/msn, läxor m.m.)
2. Ladda hem musik eller film
3. Spel (tävlingsinriktade där man antingen vinner eller förlorar)
4. Lek (typ stallet.se)
5. Läs annonser (till exempel för att hitta underlag för att påverka föräldrarna att köpa något)
6. Söka information (för skolarbeten, fritidsintressen)

Max Bergander gav exempel på olika communities som är vanliga, till exempel Playahead.com eller Lunarstorm.se. Oftast väljer man ett *community* och är inte aktiv på flera. Det finns även communities som är lite mer specialiserade, till exempel på etnisk tillhörighet eller fritidsintresse.

Max klickar alltid bort annonser och banners utan att läsa dem.

Det finns även andra populära webbplatser. En är Mimersbrunn.se där man kan lägga upp sina skolarbeten – både på högstadiet, gymnasiet och högskolan. Andra kan då gå in och se vad du skrivit och få tips till sitt eget arbete, till exempel genom att se vad du använt för källor eller vinklingar. Lärare kan gå in och jämföra texter de misstänker är plagierade med dem som ligger på Mimersbrunn.

Nyheter läser Max varje dag. Favorit är Aftonbladet.se. Han läser även [Metro](http://Metro.se) och [City](http://City.se). Man kan säga att allt som är lätt att få tag på, billigt eller gratis och kul, tilltalar honom och hans kompisar.

Vad gör unga på nätet – och varför?

Informatörskonferensen 17/5- 06

Seminarie i 2 delar

- Anna Lindqvist – Teoretiska tankar kring barn och ungas Internetanvändning
- Max Bergander – Exempel på några olika populära platser på nätet

Viljan att kommunicera

- Följer faser för socialiseringsprocesser
- Det lilla barnet
- Tonåringen

Affordance – erbjudanden om mening och handling

(JJ.Gibson ,B.Qvarsell)

- Ett redskap "erbjuder" genom sin utformning oss som användare sin funktion genom att visa hur det skall användas - utan bruksanvisning
- "erbjuda", "tillhandahålla", "inbjuda till", "stödja", "ge ledtrådar om", "signalera" (möjligheter, funktionalitet, potential osv.)

Affordance

- Egna behov är grunden till vad man ser att objekt erbjuder.
- T ex Identitetsbygge, utveckling av objektskonstans

Målgrupper och handlings eller meningserbjudande

- Vad är en stol och vad används den till?
- Vad är ett community och vad tycker individen att det ska användas till?

De vanligaste sysselsättningarna

- Realtidskommunikation Chatt/msn-schema, läxor
- Att ladda hem musik och film
- Spel – CS osv.
- Lek - stallet
- Läsa annonser
- Söka information

Vad händer i mötet mellan journalister och forskare?

CISSI ASKWALL, KOMMUNIKATIONSCHEF, VETENSKAP & ALLMÄNHET,
HELEN GARRISON, PROJECT MANAGER, BRITISH COUNCIL OCH MARIA
FANT, KOMMUNIKATÖR, NATURHISTORISKA RIKSMUSEET

Seminarieriktade sig till den som själv vill förbättra samarbetet mellan forskare och journalister på sin ort och på så sätt få större spridning av forskningsresultaten. I seminariet redovisades upplägget och lärdomarna från en workshop som Naturhistoriska riksmuseet höll tillsammans med British Council och Vetenskap & Allmänhet, november 2005.

Dokumentation från workshopen kan laddas ner från British Councils webbplats: www.britishcouncil.org/sweden/science-media.htm. De kan även ge dig tips om du vill genomföra en egen workshop.

Det finns även ett nätverk för så kallade Science Cafés i Sverige (www.sciencecafe.se), som kan vara en annan kanal för att nå ut.

Vetenskap & Allmänhet har gett ut två rapporter som kan användas som faktaunderlag (2005:3 och 2005:6).

Tips från seminarieåhörarna var bland annat: medieträning som obligatorisk del i forskarutbildningen; populärvetenskapliga introduktionstexter till alla institutioners webbplatser; vetenskapskafé; fortbildningskurser för journalister med inriktning på vetenskapsjournalistik; vetenskapsprogram i lokalradion varje vecka.

Att lära sig skriva i IT-samhället

SYLVANA SOFKOVA HASHEMI, FIL. DR I ALLMÄN SPRÅKVETENSKAP MED
INRIKTNING MOT SPRÅKTEKNOLOGI, GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hur skriver barn i skolan och på fritiden? Det är en fråga som bland annat Sylvana Sofkova Hashemi, fil. dr vid Göteborgs universitet, har ställt sig i forskningsprojektet ”Att lära sig skriva i IT-samhället”. I projektet har hon bland annat undersökt hur barn använder skriftspråket dels i skolan, dels på fritiden i exempelvis SMS och chatt-grupper på internet.

En tydlig tendens i skoltexterna är felstavningar, isär- och hopskrivningar och talspråkspåverkan. Tendenser i SMS och webbtexter är att inledande versaler ofta saknas. Även stavfel, slangord och engelska uttryck är vanliga.

Under seminariet gick Sylvana även igenom några exempel på skrivstöd i dagens IT-samhälle, exempelvis rättstavningsfunktionen i Word och den prediktionsfunktion (”snabbstavning”) som finns i mobiltelefoner. En slutsats man dragit inom projektet är att de olika skrivstöd som finns är otillräckliga eftersom de inte täcker in barns skrivproblem. Programmen föreslår ologiska alternativ och ger liten hjälp vid exempelvis rättstavning.

Mer information om projektet finns på
<http://www.ling.gu.se/~sylvana/SkrivaIT/>

Nyord – ett nytt ord

BIRGITTA LINDGREN, PROJEKTLEDARE NYORDSARBETE,
SVENSKA SPRÅKNÄMNDEN

Svenska språknämnden har till uppdrag att följa svenskans utveckling. Nämnden försöker också styra användningen av nya ord genom att ge rekommendationer.

Vad krävs för att ett nytt ord ska slå igenom?

En bra idé

Exempel på det är *finansvalp* som senare utvecklats till bland annat *valpskatt*. *Göra en pudel* användes i en kommentar efter att Jan O. Karlssons bett om ursäkt på en presskonferens. Uttrycket har utvecklats till bland annat *en halv pudel*, *göra en labrador* och *pudla*.

Anpassning till svenska

För att ord ska få riktigt stor spridning krävs oftast att de anpassas så att det går att använda i svensk ordbildning. På så sätt har engelskans *nerd* blivit *nörd* och *stand up* blivit *ståupp*.

En lansering

Många ord får sitt stora genomslag när de lanseras av någon auktoritet. Exempel på det är *dator* (i analogi med motor och traktor) som slog igenom stort 1969, när Dagens Nyheter förklarade att de tänkte använda det i fortsättningen.

De senaste årens utveckling

Vi utsätts för enorma mängder text. Behovet att ta till oss texter snabbt har lett till ökad användning av bilder, grafik, punkter och mellanrubriker. Gamla läroböcker känns idag svåra att läsa, med sina solida textsjok.

Vi skriver på dator, med datorstödd stavning och meningsbyggnad.

Allt fler texter inom forskningen skrivs direkt på engelska. Språket blir oftast enkelt och tråkigt när svenskar skriver på engelska. Det vore bättre att skriva på svenska och låta professionella översättare ta sig an texten.

Läs mer

Svenska språknämnden: <http://www.spraknamnden.se/>

Svenska datatermsgruppen: <http://www.nada.kth.se/dataterm/>

Hur man gör svår vetenskap lätt?

ANDERS BÁRÁNY, VICE MUSEICHEF PÅ NOBELMUSÉET, PROFESSOR I FYSIK
OCH TIDIGARE SEKRETERARE I NOBELKOMMITTÉN FÖR FYSIK

Nobelstiftelsen producerade 1997 en tillfällig jubileumsutställning inför 100-årsjubileet 2001. Museet får inga pengar från Nobelstiftelsen utan finansieras externt, bland annat genom sponsring.

Museet får dagligen besök av skolelever, allt från förskola till gymnasieskola. Men hur gör man svår vetenskap lätt, så lätt att till och med 7-åringar kan förstå?

Anders Bárány berättade att de delade in arbetet i tre steg:

1. Vad har personen upptäckt och hur kan denna upptäckt kopplas till en historia?
2. Beskriv denna upptäckt i en enkel bild
3. Ta fram någon specifik information om personen

<http://nobelprize.org/nobel/nobelmuseum/>